

ושל חמור שלש מן האיצטרובלא – And by a donkey three from the base

OVERVIEW

The גמרא cited a ברייתא which teaches how much one must distance a mill של חמור from the neighbor's wall. רש"י seems to interpret 'ושל חמור' literally that it is driven by a donkey. תוספות offers alternate explanations.

פירוש רבינו חננאל דבשל חמור ליכא טיריא דאין חמור טוחן בה -

The ר"ה explained that by a mill of a חמור there are no vibrations, for there is no donkey which is doing the grinding in this mill -

אלא חמור קורא לבנין העצים הנושאים את הריחים¹ -

Rather the word חמור is referring to the wooden structure which supports the mill; תוספות offers some examples that חמור refers to a supporting structure -

כמו שמצינו דעצים הנושאים נקראים חמור כמו העץ שהמטה מוטלת עליו -

Just as we find that wood which supports are called חמור, for instance the wood upon which a bed is placed -

כדתנן (כלים פרק י"ח משנה ג') נקליטי המטה וחמור² טהורים -

As the משנה teaches, the headboards of a bed and the חמור (base of the bed) are טהורים -

וכן העץ הסובל שידה תיבה ומגדל נקרא חמור -

And similarly the wood which supports a chest or a box or a closet is also called חמור -

דתנן³ חמור שתחת המלבן וספסלים שתחת הרגלים טהור -

As was taught, the חמור which is under the frame and the benches under the legs are טהור -

וכן עץ⁴ שהנפח סומך עליו נקרא חמור דתנן (שם פרק י"ד משנה ג') חמור של נפחים טמאים⁵ -

And similarly the wood upon which the [bellows of the] smith is supported, is called חמור, as the משנה teaches, the חמור of smiths are טמא -

וכן הריחים הבנין עשוי כמין כסא ועליה ריחים וזהו איצטרובל -

So similarly regarding the mill; the housing is made like a chair and on it is the

¹ The term חמור is used to indicate that just as a חמור carries a burden, this wooden structure also supports the burden of the mill; somewhat similar to our sawhorse.

² A board was placed on the ground and the legs of the bed stand on this board. It is called חמור because it supports the bed.

³ The תוספתא דכלים [בבא מציעא] פ"ה ה"א in ברייתא as it is a דתניא רש"י amends this to read.

⁴ The רש"י amends this to read, עץ שהנפח סומך של נפחים (instead of עץ שהנפח סומך).

⁵ The תוספתא דכלים amends this to read טמא (instead of טמאים).

mill and the lower part of the mill which is on the chair is called **איצטרובל** -
ואדם יושב כנגדן במקום גבוה ורגליו מרווחת⁶ למטה ומסבב הגלגל ברגליו וטוחן -
And a person sits facing it on a high place and his legs are stretched out below him and he turns the wheel with his feet and this is how it grinds -
ולית ביה טיריא⁷ אלא קול בעלמא -
And in this mill there are no vibrations, just merely some noise -
אבל בריחים שאדם טוחן בידי או בגופו אית ביה נדנוד והיא טיריא -
However by a mill which a person grinds with his hand or body, there are vibrations and these vibrations are called טיריא -

תוספות presents a differing view:

ולרבינו יצחק נראה דשל חמור נמי טוחן ביד אלא כשהוא⁸ על גבי בנין -
And it appears to the ר"י that in a mill חמור של, the person also grinds with his hand (not with his feet), but the mill is on a structure -
כדתנן במסכת זבים בפרק רביעי⁹ חמור של ריחים ושל יד -
As the משנה taught in the fourth פרק of מסכת זבים, a חמור of a hand mill -

תוספות anticipates a difficulty:

והא דתניא בתוספתא בפרק קמא דמכילתין¹⁰ מרחיקין הריחים של יד -
And this which we learnt in the תוספתא of the first פרק of our מסכת, 'we distance a hand mill from the neighbor's wall -
שלשה מן השכב שהן ארבע מן הרכב ושל חמור שלשה מן האיצטרובל שהן ארבע מן הקלת -
Three טפחים from the lower stone which is four טפחים from the upper stone, and we distance a mill of a חמור three from the איצטרובל which is four from the קלה; this indicates that there are two types of ריחיים, one של יד and other של חמור, it seems that של חמור is not של יד, not as the ר"י suggested!

תוספות responds:

לא משום דבשל חמור אין טוחנין ביד אלא סתם של יד אין בהן חמור אלא על גבי קרקע -
It does not mean that in the חמור של ריחיים we do not grind by hand, but rather a 'regular' של יד ריחיים has no חמור (no support structure), but rather it stands, directly on the ground -
ולכך קתני בתר הכי ושל חמור אבל תרוייהו טוחנין ביד :

⁶ The הגהות הב"ה amends this to read מתוחות (instead of מרווחת)

⁷ The vibration may be muted and absorbed by the wooden structure underneath the mill.

⁸ The הגהות הב"ה amends this to read שהוא (instead of כשהוא).

⁹ משנה ב'. The מהר"ם amends this to read ריחיים ושל יד (instead of ריחיים של יד).

¹⁰ ה"ב.

So therefore the **ברייתא mentions afterwards a **חמור של ריחיים** which is supported by the wooden structure, **however by both of them** (של יד ושל חמור) **the grinding is done by hand.****

SUMMARY

A **חמור** is a wooden structure which holds up the **ריחיים**. According to the **ר"ה** the grinding is done by foot, while according to the **ר"ת** it is done by hand.

THINKING IT OVER

1. Why is it that the **ר"ה** and the **ר"י** do not explain **חמור של** to mean literally that a donkey drives the mill (as **רש"י** seems to explain)?
2. How are we to understand the **מהלוקת** between the **ר"ה** and the **ר"י** whether the grinding is done by foot or by hand?